

מחשבות על "עלות השחר" - סכנת ההצלחה

סרן (מיל.) גל פרל

סרן (מיל.) גל פרל, חוקר במרכז דדו וקצין מילואים בעוצבת הצנחנים "חיצי האש"

תקציר

מבצע "עלות השחר" היה מבצע מוצלח שבו פגע צה"ל ביעילות בגא"פ, תוך בידול החמאס ומניעת הסלמת העימות לזירות נוספות. המבצע אמנם שיפר את ההרתעה במרחב, אך הרתעה היא מושג חמקמק, ובלתי מדיד. יש לזכור שמה שהיה הוא לא בהכרח מה שיהיה ולכן, מחשש שהצלחת המבצע "תעוורר" אותנו ל"פילים שבחדר", ראוי לתת עליהם את הדעת. הראשון הוא ההבנה שה"לוקסוס" שבמערכות חד-זירתיות נגמר וצה"ל יידרש להתמודד מעתה עם מערכות רב-זירתיות. השני נוגע למוכנות כוחות היבשה ולנכונות להפעילם. על צה"ל להוסיף ולבנות את כוחו למערכות רב-זירתיות ולשוב לתפיסת התמרון ההכרעתי שישרת את אסטרטגיית צה"ל, הן במערכה שכזו והן בכדי להרתיע מפתיחת זירה נוספת במהלך מערכה חד-זירתית.

מבוא

בספרו "עד עלות השחר" תיאר המשורר ואיש הפלמ"ח חיים גורי את זיכרונותיו ממלחמת העצמאות. כסמ"פ בחטיבת הנגב השתתף גורי במבצע "חורב" שהגה מפקד חזית הדרום, יגאל אלון. "מהלומת 'חורב' נבנתה על הפתעה. הפתעה בזמן, במקום, בשיטה, בכוח" (גורי, 2000, עמ' 88). אף שישנם הבדלים רבים בין המערכה "חורב" לבין מבצע "עלות השחר" שביצע צה"ל לאחרונה הרי שישנם קווי דמיון, שכן גם מבצע זה התבסס על הפתעה בזמן, במקום, בשיטה ובכוח. מבצע "עלות השחר" היה מבצע שבו הפגין צה"ל את יכולתו המרשימה הן בהתקפה, בהפעלת תשלובת מודיעין-תקיפה קטלנית ומהירה והן בהגנה, שבאה לידי ביטוי במערכי ההגנ"א ובהתגוננות פסיבית יעילה ואחראית של האזרחים. אלו אפשרו לצבא, בדומה למבצע "חגורה שחורה" בשנת 2019, לפגוע קשות

בארגון הג'יהאד האסלאמי (גא"פ), לשמור את הלחימה ממוקדת רק בו מבלי שהחמאס ייקח גם הוא חלק בלחימה ולמנוע הסלמה של העימות לזירות נוספות. עם זאת לאחר המבצע ראוי לשאול כמה שאלות ולצד ההישגים להישאר מוטרדים מכמה היבטים. מאמר זה ינתח את המבצע ולאחר מכן ייבחנו מספר תחומים שלא באו לידי ביטוי במבצע, אך אסור להתעלם מהם, משום שההצלחה יכולה להוביל ל"עיוורון" וליוהרה.

"אז מה היה לנו שם?"

המבצע החל ביום שישי, 5 באוגוסט 2022, בשעה 16:16 בעקבות מתיחות בגזרת רצועת עזה, שנבעה מאיום מצד ארגון גא"פ להגיב בירי נ"ט על מעצר אחד מבכירי בג'ינן שלושה ימים קודם לכן. בעקבות האיום והאפשרות להסלמה, נערך צה"ל בשורה של פעולות הגנתיות, ובהן הטלת מגבלות על תנועת תושבי יישובי עוטף עזה (זיתון, 7 באוגוסט 2022).

היעדים הצבאיים של המבצע היו "חיזוק ההרתעה מול הגא"פ, בידול החמאס, השבת הבידול מול עזה ואיו"ש, חזרה למשטר ביטחון משופר ברצועה, תוך הימנעות מהסלמה ושימור לגיטימציה להפעלת הכוח" (בניהו, 2022, עמ' 16). באישור הדרג המדיני, בראשות ראש הממשלה יאיר לפיד ושר הביטחון בני גנץ, ובפיקוד הרמטכ"ל אביב כוכבי, נפתח המבצע בפעולה מפתיעה של צה"ל, במהלכה הותקפו מן האוויר שורה של יעדים של הגא"פ ובוצעו מספר סיכולים ממוקדים של בכירים בארגון (מערכת את"צ, 8 באוגוסט 2022).

בשלושת ימי הלחימה תקף צה"ל מהאוויר ובאש מנגד שירו טנקים וכוחות מעוצבת הקומנדו, בהם יחידות מגלן ואגוז, ופגע בחוליות שיגור, מפקדות, אמצעי לחימה ומחסני אמל"ח ועמדות תצפית של הגא"פ (מערכת את"צ, 8 באוגוסט 2022). במקביל ביצע צה"ל שורה של מבצעים ביהודה ושומרון בהם נעצרו עשרות מאנשי הגא"פ. בסך הכל הותקפו כ-170 מטרות של הגא"פ.

בישראל פינו צוותי מד"א לבתי חולים 47 בני אדם (פצועים קל ונפגעי חרדה). בלחימה שיגר הגא"פ כ-1,100 רקטות, מתוכן כ-160 התפוצצו בשטחי הרצועה (ופצעו והרגו אגב כך אזרחים פלסטינים) כ-300 יורטו בידי כיפת ברזל ב-96% הצלחה (זיתון, 7 באוגוסט 2022).

כעבור שלושה ימי לחימה הושגה הפסקת אש והמבצע הגיע לסיומו לאחר שהביא, כמאמר שר הביטחון גנץ, ל"הסרת האיום המיידי מעוטף עזה", וצה"ל שמר בו על חופש פעולה מבצעי בכל הזירות וחיזק את ההרתעה (אורן, 2022).

"הפילים שבחדר"

המענה שהציב צה"ל, בדמות מבצע "עלות השחר", היה בסך הכל מוצלח, ויתכן גם שלצד הפגיעה בגא"פ, ארגון הפרוקסי האיראני ברצועת עזה, שופרה במידת מה, ההרתעה מול ארגון הפרוקסי האיראני המשמעותי ביותר באזור, חזבאללה. אבל בשני המקרים, מוטב להיות צנועים.

אמנם ישראל הצליחה למעשה להשיג את כל היעדים הצבאיים שנמנו לעיל, וצה"ל הפעיל תשלובת מודיעין־תקיפה שיש בה בכדי ללמד שגם במידה והלחימה היתה מתרחבת, או נעשית מראש כנגד אויב בהיקף רחב יותר (חמאס, למשל) היה צה"ל משיג פגיעה קשה בפעילים (בכירים וזוטרים), תשתיות ומערכים קריטיים. אך יכולותיו המוגבלות של הגא"פ אפשרו לצה"ל לנטרל את עיקר פוטנציאל ההיזק שלו, ובמקביל הופעלו מספר מהלכים שמנעו את התלקחותה של זירה נוספת באיו"ש. אלו תנאים שלא בהכרח (ואף סביר שלא) יתקיימו במערכה כנגד אויב אחר.

יתרה מכך, המבצע אמנם שיפר את ההרתעה הישראלית במרחב, אך הרתעה היא מושג חמקמק, ובלתי מדיד. ככלל, אויביה של ישראל מורתעים ממלחמה של ממש כנגדה, אבל יש בהם את הנכונות ללכת על הסף ולנהל, בדומה לישראל, מערכה בין המלחמות (מב"מ) כדי לשפר את מצבם במאזן מולה, ולכן לא מן הנמנע שלמרות הצלחת המבצע תידרש ישראל להוסיף ולתחזק את ההרתעה הן כנגד הגא"פ והן כנגד שאר אויביה.

ישראל השכילה הפעם להפוך את הקערה ולקחת את היוזמה (שהיא כידוע, משחק סכום־אפס) לידיה, אך היו גם מערכות שבהן היתה היוזמה בידי האויב, והדבר הקשה על צה"ל לפגוע בו ביעילות דומה. יש לזכור שמה שהיה הוא לא בהכרח מה שיהיה. לכן, עם סיום המערכה, ומתוך חשש שהצלחת המבצע "תעוורר" אותנו ל"פילים שבחדר", ראוי לתת עליהם את הדעת.

הרמטכ"ל כוכבי בסיור בגזרת עוטף עזה במבצע "עלות השחר" הרמטכ"ל כוכבי בסיור בגזרת עוטף עזה במבצע "עלות השחר", (צילום: דובר צה"ל).

ה"פיל" הראשון נוגע למושג הרב־זירתיות. מרבית מלחמות ישראל עד למלחמת יום הכיפורים היו מלחמות רב־זירתיות, כלומר כאלו שבהן נדרש צה"ל לפעול במקביל במספר זירות לחימה, בין שיש ביניהן זיקות (והן מתואמות ותומכות זו את זו) ובין שלא. הזיקה בין הזירות אינה תנאי להגדרת מערכה רב־זירתית, כי אם הצורך של צה"ל להתמודד במקביל עם יותר מזירת לחימה אחת. צה"ל נבנה לכך,

והמענה היה בעיקרו בידול ודירוג אסטרטגי בין הזירות ותמרון הכרעתי, כאמור באופן מדורג, בכל זירה וזירה.

כך היה במלחמת העצמאות, בשורה של מבצעי תמרון הכרעתיים שבוצעו בדירוג, ובהם מבצע "חורב" בחזית הדרום (שעליו, כאמור, כתב גורלי), וכך היה גם במלחמת ששת הימים. באמצע אמנם היה מבצע קדש, מערכה חדזירתית כנגד המצרים בחצי האי סיני, אך האפשרות שהמערכה תסלים ותיפתח זירה נוספת (ירדן) הדאיג את רה"מ דוד בן-גוריון והרמטכ"ל משה דיין. לצד החשש מעצם הלחימה ביותר מזירה אחת ביקשה ישראל, בטרם הלחימה, להבטיח את חופש הפעולה שלה לפעול בזירה נוספת, במידה ותיפתח (גולני, 1994, עמ' 124-127).

אולם, אף שצה"ל נבנה לכך וראה בכך איום ייחוס הרי שקביעתו של הפרשן המצרי מוחמד חסנין הייכל, סמוך למלחמה ב-1973, לפיה "הפחד והסיוט של ישראל היא אפשרות מלחמה בשתי חזיתות" (שיף, 1974, עמ' 31) היתה נכונה. ישראל הותקפה בו זמנית מצפון ומדרום, כך שנדרשה לפצל את משאביה, הן באוויר, תחום שהיווה עבורה מכפיל כוח של ממש, והן ביבשה. צה"ל הצליח לחלץ ניצחון צבאי במלחמה זו הודות למספר החלטות מפתח שהתקבלו במטכ"ל (הבולטת שבהן היא ההחלטה לבלום בחזית הדרום ולהכריע תחילה בחזית הצפון) ולמיומנותם ואומץ לבם של המפקדים והלוחמים, בדגש על אלו שבכוחות היבשה. מאז היו מרבית העימותים בהם לחמה ישראל חדזירתיים. **גם האיום השתנה.** כבר בשנת 1995 ציין אלוף יורם יאיר שלמעשה התפתחה מציאות שבה "הנכשלים, אלה שכלל לא היו במירוץ, אלה שאף פעם לא היוו איום, פיתחו מן סוג של מלחמה, שאנחנו, משתתפי המירוץ, עם כל החוכמה והטכנולוגיה – הטילים המונחים, המטוסים החמקניים המכ"מים המתוחכמים – לא יודעים מה לעשות נגדה. וכך, מלחמה עממית עם רובים ומקלעים וכמה מוקשים וקצת אר.פי.גי, קובעים בעולם דברים, והופכים את המעצמות לחסרות-אונים. צרפו לכל נשק "כבד" של מרגמות וקטיושות ויש לנו כוח "צבאי" מפרג, אך בעל יכולת השפעה אזורית. הבעיה העומדת היום בפני המדינות המודרניות ובכללן ישראל, ובוודאי תעמוד גם בעתיד, היא איך מתמודדים עם סוג כזה של מלחמה. זה לא מה שתיכננו במשך עשרות שנים; זה לא מה שהכנו את עצמנו לקראתו, וגם אין לנו תשובה נאותה" (יאיר, 1996, עמ' 83).

ואכן, בדומה לגא"פ במבצע "עלות השחר", צבאות טרור דומים שמולם מתמודדת ישראל הצליחו באמצעים מוגבלים (ני"ט, מרגמות ורקטות) להציב מול ישראל משוואת הרתעה על אף פערי העוצמה הברורים שנוטים בבירור לטובת ישראל. אמנם, גם במהלך מבצע "חומת מגן", מלחמת לבנון השנייה ומבצע "עופרת יצוקה" נדרשה ישראל לאזן בין זירות, אך קשה לתארן כחזיתות של ממש. זאת, אף שב-2006 ניהל צה"ל במקביל מבצע התקפי גדול יחסית, מבצע "גשמי קיץ" ברצועת עזה, ואת מלחמת לבנון השנייה, ונדרש לאזן את המשאבים, הכוחות והתשומות בשתי הזירות (גולן, 2022, עמ' 159-160).

יתרה מכך, גם בשגרה נדרש המטכ"ל לאזן בין המתחים בין הזירות. במהלך

כהונת הרמטכ"ל גדי איזנקוט, למשל, נדרש צה"ל להתמודד עם הפרות סדר המוניות ואלימות סמוך לגדר ברצועת עזה, שכללו הפרחת עפיפוני תבערה ובלוני נפץ וכן מעשי חבלה וירי, לסכל טרור ביהודה ושומרון, ולהמשיך במב"מ שמטרתה לסכל את הצטיידות חזבאללה בנשק איכותי ומדויק, הרחקת נוכחות הצבאית האיראנית מסוריה.

המדיניות הישראלית, כמאמר איזנקוט, היתה לפעול בשתי הזירות שהוזכרו ובמקביל "להילחם בכוח 'קודס' ולשבור להם את העצמות" (רביד, 2022, עמ' 142). אף שהמערכה היתה חשאית בעיקרה היא כללה שני ימי קרב בעצימות גבוהה. בראשון, בפברואר 2018, בפעולת גמול תקף חיל האוויר את בסיס בסוריה שממנו שוגר כלי הטיס שחדר לישראל והושמד. בתקיפה נפגע מטוס קרב של חיל האוויר מטיל נ"מ סורי והתרסק בשטח ישראל (הצוות צנח בשלום). בתגובה תקף חיל האוויר והשמיד חלק ניכר ממערך ההגנ"א הסורי. במאי אותה שנה, במבצע "בית הקלפים" תקף חיל האוויר בהצלחה עשרות יעדים איראניים בסוריה. בדצמבר 2018 יצא צה"ל במפתיע למבצע "מגן צפוני", במהלכו השמיד את מנהרות החדירה של חזבאללה מלבנון לאצבע הגליל. כלל המתחים הללו חייבו איזון והפעלת כוח מדודה מאוד בכדי לממש את כלל יעדיה של ישראל, שהשתנו מזירה לזירה, מבלי להידרדר למלחמה (פרחי, 2021, עמ' 17-8).

למן שנות התשעים ביכרה ישראל מבצעים מבוססי אש ומודיעין על תמרון יבשתי, שכן ארגונים אלו חסרו מרכז כובד ברורים, ובשל רצונה במערכות חד-זירתיות, קצרות, מעוטות נפגעים שיסתיימו בהישגים ברורים. אך בכך מגולם פרדוקס. ההישג שיביא מאמץ האש במהלך הלחימה עצמה יהיה בהכרח מוגבל, משום שהאויב הסתגל ונבנה באופן שיאפשר לו להוסיף לשגר ולפעול גם נוכח תשלובת מודיעין-תקיפה היעילה והמרשימה שבנה צה"ל. מה גם שניסיון העבר מלמד שלאחר מספר ימי לחימה מידלדל צונח מספר המטרות לתקיפה. צה"ל יודע להשמיד במהירות את "בנק המטרות" שהוכן מראש, אך האויב נשמר מחשיפה ופעל ממרחבי התת-קרקע ומלב השטח צפוף האוכלוסייה.

למעשה, ישראל אמנם מוציאה לפועל מערכות חד-זירתיות קצרות, אך לא פעם אלו מתארכות, ומסתיימות בהישג מוגבל מאוד, כשבמקביל היא מגדילה את רצונם של אויביה להפוך את המערכות לרב-זירתיות.

אין בכך בכדי לבטל את האינטרס הישראלי שהמערכה תהיה חד-זירתית, קצרה, תכליתית, מעוטת נפגעים ומרובת הישגים, אך יש להיות מודע לכך ולהיערך גם למלחמה רחבה יותר. **מבצע "שומר חומות" שהתרחש במאי 2021 הביא להבנה שה"לוקסוס" בדמות מערכות חד-זירתיות נגמר.** יכולתו של החמאס לקשור אז בין הזירה העזתית לבין הזירה ביהודה ושומרון סביב סוגיית ירושלים והר הבית, ולהשפיע גם על הזירה הפנימית ולהביא לגל אלימות בערים המעורבות בישראל גופא, מלמד כי ישראל תתקשה בעתיד לבדל בין זירות, כפי שעשתה בעבר, בין שתבקש להכריע במדורג כבעבר, ובין שתבקש להכיל את האיום ולרסנו. האפשרות שתפרוץ מערכה רב-זירתית מחייבת שורה של צעדים כדי לשפר את

המוכנות אליו. צעד משמעותי אחד נוגע להקמת "משמר לאומי", כוח ביטחון פנים, מונחה משטרת ישראל שייתן בידי ישראל יכולת להטיל כוחות לזירה נתונה בלב המדינה, כדי לאפשר לצבא חופש פעולה בזירות הלחימה העיקריות (חליוה ופרל פינקל, 2021). **צעד נוסף יהיה שיפור היכולת לנייד כוחות בין זירות במהלך לחימה**, בין שיהיו אלה כוחות הגנ"א, פקע"ר או כוחות יבשה שתכליתם לקחת חלק במהלך מתמרן.

ראוי גם לשקול גם אפשרות נוספת שנוגעת לעוצמתה של ישראל ביחס לאויביה. במידה ועימות שכזה יתרחש שוב, ניתן לשקול פעולות כנגד נכסי האויב הן בזירת הלחימה העיקרית והן כנגד נכסי בזירות נוספות בין שאלו יהיו ביהודה ושומרון ובין שאלו יהיו במדינות אויב אחרות. **בניגוד לאויב, ישראל יכולה "לשחק על כל המגרש", ולא רק בזירת הלחימה העיקרית**. זוהי חוזקה שראוי לנצל, בזמן ובמקום המתאים.

ה"פיל" השני נוגע למוכנות כוחות היבשה ולנכונות להפעילם. במבצע "עלות השחר" לא נדרש צה"ל להפעיל כוחות מתמרנים ברצועת עזה. המבצע היה מבצע קטן וקצר בהיקפו ובמשכו, כנגד ארגון טרור מוגבל יחסית ביכולותיו. הפעלת כוחות היבשה במבצע היתה מסלימה את העימות ופועלת בניגוד לאינטרסים של ישראל. אבל העובדה שכך אירע במבצע האחרון (ובאלה שקדמו לו פרט ל"עופרת יצוקה" ו"צוק איתן") אין בה בכדי ללמד שכך יהיה בעתיד.

לאורך השנים הצליח צה"ל לנהל כנגד החמאס והגא"פ ברצועת עזה מספר סבבי לחימה מבוססי אש, שבמהלכם פגע במערכים קריטיים של האויב ובפעילי טרור רבים. בזירת הדרום אפשר לעשות כן, בשל טיב האיום, ההיקף הגיאוגרפי של הרצועה והמענה ההגנתי המתקדם, לנהל מערכה שעיקרה ואף כולה מבוססת על מהלומות אש מנגד. מנגד, בזירה הצפונית, לא תוכל ישראל לעשות כן. היקף וחומרת האיום על העורף, ויכולתו של חזבאללה לפגוע ביישובים בגבול לבנון יחייבו את צה"ל להפעיל, לצד מהלומות אש עוצמתית, מערכתית ומדויקת, תמרון אגרסיבי ומהיר לשטח האויב בכדי להסיר את האיום (ברעם ופרל פינקל, 2021, עמ' 8).

טנק בגזרת עוטף עזה במהלך מבצע "עלות השחר", (צילום: דובר צה"ל).

במקרה של מערכה רב־זירתית תתחדד דילמת התמרון עוד יותר, בשל המגבלות וצווארי הבקבוק של האש והמודיעין, הצורך לקיים כלכלת חימושים והעובדה ש"בנק המטרות", כאמור, ייגמר במהירות. הניסיון שלנו, כתב בשעתו אלוף אהרון חליוה, "להימנע מהקרבת היבשתי, הסתכם במלחמות ארוכות יותר ואפקטיביות פחות. אנו מחזקים עוד ועוד את "הרגל הבריאה" שלנו – יכולות האיסוף והתקיפה "מנגד", ומתפלאים שאנו לא נפתרים מה"צליעה" שמקורה ברגל של התמרון היבשתי" (חליוה, 2016, עמ' 19).

אין להתפלא, אם כן, על הצלחת צה"ל במבצע שבו הופעלה תשלובת המודיעין־תקיפה שבנה צה"ל לאורך שנים. אך מוטב, לצד המשך חיזוק הרגל ה"חזקה" לפעול כדי לחזק את הרגל ה"חזקה פחות", כוחות היבשה. כדי שיהיה בידי ישראל מענה מרתיע להתפתחויות. שכן, האויב לא בהכרח פועל בהתאם לאינטרס הישראלי. הפיכת אויביה של ישראל לצבאות טרור הפכה תמרון זה שוב לרלוונטי, שכן לצבאות, בניגוד לארגוני טרור קטנים וגמישים, יש מרכזי כובד, נכסים חיוניים ומערכים ששלילתם תוציאם משיווי משקל ותסייע להכרעתם.

תמרון זה יהיה במהותו הכרעתי, כדי לצאת מן "המבוי הסתום" שאליו גוררים אותנו סבבי הלחימה מבוססי האש (אורטל, 2022, עמ' 38-46). יעדי התמרון יהיו לפגוע ביעילות בכוחות האויב ולשלול ממנו נכסים חיוניים לדוקטרינת הפעולה שלו (מערכי אש, פיקוד ושליטה וכן מנהרות), שבהם מאמצי האש של צה"ל לא הצליחו לפגוע. יתרה מכך, כמאמר מח"ט גולני גבי אשכנזי (לימים הרמטכ"ל) בטרם פשיטה בלבנון ב־1987, "יש ממד אחר מבחינת האויב ברגע שהוא יודע שאתה מסתובב באזור היעדים, כלומר באזור שלו" (בן ישי, 2021, עמ' 318).

הצלחת כוחות היבשה לממש את משימותיהם תלויה בראש ובראשונה במפקדים איכותיים, מאומנים, יוזמים, נחושים ותחבולנים, ויש לשמר, לפתח ולטפח את שדרת מפקדי השדה בסדיר ובמילואים. אך אין להסתמך רק על התעוזה והמיומנות לבדן ויש לצייד את הכוחות ביכולות חשיפה ואיתור, כמו גם באמצעים שיאפשרו להם לקבל תמונת מודיעין עדכנית ובמיגון שיאפשר להם לשרוד בשדה הקרב (אורטל, 2022, עמ' 289).

גם ברצועת עזה, וגם במבצע מוגבל מאוד בהיקפו כמו "עלות השחר", עשוי צה"ל להידרש לתמרון. תמרון שכזה, שבעימות מוגבל יהיה מצומצם בהיקפו (פשיטה), יהיה רלוונטי ולעיתים אף מתחייב בשל הצורך לקצר את משך הלחימה ולצמצם את הירי על העורף. דפוס הפעולה של מבצעים מבוססי אש מביא לא פעם להארכת משך המערכה. החתירה לקיצור משך המערכה היא שהופכת את התמרון הקרקעי לכלי חיוני, בין אם כמאמץ עיקרי ובין אם כמאמץ נלווה לאש.

סיכום

מבצע "עלות השחר" היה מבצע מוצלח ותמיד טוב להתמקד בחצי הכוס המלאה, אך המלחמה, כשתבוא, תראה אחרת לגמרי בעוצמתה ולא תהיה מוגבלת לזירה אחת בלבד.

במלחמה שכזו, שבה היוזמה לא בהכרח תהיה בידי צה"ל, המודיעין עלול להיות דל, שכן האויב (בצפון ובדרום) נעלם, נטמע באוכלוסייה ונחבא אל התת-קרקע, וערוך לפעול נוכח מאמץ האש של צה"ל. האש המסיבית שיסגר לעבר העורף תשבש את פעילות צה"ל ומערכים שונים עשויים לא לפעול באותה יעילות שבה פעלו במבצע מוגבל. אז יידרש צה"ל ליכולות שבשגרה מופעלות פחות, ובהן כוחות היבשה, אך כשירותן אינה נבנית מעכשיו לעכשיו ובניין הכוח שלהן הוא תהליך ארוך ורבי-שנתי.

על צה"ל להוסיף ולבנות את כוחו למערכות רביזירותיות ולשוב לתפיסת התמרון ההכרעתי שיוכל לשרת את האסטרטגיה של צה"ל, הן במקרה של מערכה שכזו והן בכדי להרתיע את אויביה של ישראל מליזום פעולה בזירה נוספת בעת שהיא מנהלת מערכה חד-זירתית. כך יהיה בידי ישראל מענה אפקטיבי לאיום הרביזירתי במעגל הראשון, שאף יאפשר לה להפנות מאמצים לאיומים אפשריים במעגל השלישי.

למרות התוצאה הטובה של מבצע "עלות השחר" ובעיקר בגלל סכנת ה"הסתנוורות" ממנה מוטב להישאר מוטרדים.

המחבר מודה לתא"ל ערן אורטל, אל"מ (מיל.) דביר פלג, סא"ל ד"ר איתי חימיניס וסא"ל (מיל.) אבירם רינג על הערותיהם הטובות למאמר.

רשימת מקורות

- אורטל, ערן (2022). **המלחמה שלפני**. משרד הביטחון.
- אורן, אמיר (10 באוגוסט 2022). "האתגר של גנץ: לשכנע בהכרחיותן של מכות המנע". **הארץ**.
- בניהו, אבי (12 באוגוסט 2022). "זבנג ולא גמרנו". **מעריב סופהשבו**, עמ' 16.
- בן ישי, רון (2021). **חי במלחמה**. ידיעות ספרים.
- ברעם, אמיר ופרל פינקל, גל (אוגוסט 2021). "רף פצ"ן – לחשל את החרב". **מערכות**, גיליון 491, עמ' 8-15.
- גולן, שמעון (2022). **אש בלבנון 2006**. מודן ומשרד הביטחון.
- גולני, מוטי (1994). "דיין מוביל למלחמה: מקומו של הרמטכ"ל בהחלטת ממשלת ישראל לצאת למלחמה באוקטובר 1956". **עיונים בתקומת ישראל**, כרך 4, עמ' 117-135.
- גורי, חיים (2000). **עד עלות השחר**. הקיבוץ המאוחד.
- זיתון, יואב (7 באוגוסט 2022). "1,100 שיגורים, שני בכירים מחוסלים, 55 שעות: ממכת הפתיחה ועד הפסקת האש". **Ynet**.

- חליוה, אהרון (דצמבר 2016). "עוד מאותו הדבר" – על הצורך בדילוג תפיסתי בבניין הכוח". **בין הקטבים**, גיליון 9, עמ' 23-9.
- חליוה, אהרון ופרל פינקל, גל (יוני 2021). "דרוש משמר לאומי". **בין הקטבים**, גיליון 34.
- יאיר, יורם (1996). "אתגרים ביטחוניים, אנושיים וחברתיים של צה"ל" בתוך: יוסי אבנר (עורך). **דפי אלעזר**, גיליון 18, עמ' 81-90.
- מערכת את"צ (8 באוגוסט 2022). "עלות השחר": יומן המבצע – דקה אחר דקה". **אתר צה"ל**.
- פרחי, אמיר (ינואר 2021). "בין הצפון והדרום: המתח בין הזירות בעיצוב מדיניות הביטחון הלאומי של ישראל". **מערכות**, גיליון 489, עמ' 8-17.
- רביד, ברק (2022). **השלום של טראמפ**. ידיעות ספרים.
- שיף, זאב (1974). **רעידת אדמה באוקטובר**. זמורה-ביתן-מודן.